

Temat opracowania: **ZAKRES OBOWIĄZYWANIA TAJEMNICY ADWOKACKIEJ**

Autor opracowania: **aplikant adwokacki Milena Otczyk-Borawska**

Data: **7 kwietnia 2014 r.**

Punktem wyjścia do analizy pojęcia tajemnicy adwokackiej jest stwierdzenie, że zawód zaufania publicznego, jakim jest także zawód adwokata, wiąże się w sposób naturalny z koniecznością zapewnienia ochrony prywatności jednostki. Gwarancja w zakresie zachowania w tajemnicy ujawnionych informacji związanych ze sprawą, stanowi istotny element prawidłowego wykonywania zawodu adwokata. Powszechnie podkreśla się, że to właśnie tajemnica adwokacka jest przesłanką budującą wzajemne zaufanie pomiędzy klientem i adwokatem, zatem bez istnienia tajemnicy adwokackiej zaufanie to nie byłoby możliwe do osiągnięcia¹.

Członkowie korporacji adwokackiej zobowiązani są do zachowania tajemnicy zawodowej zarówno na podstawie przepisów ustawowych jak i na podstawie przepisów korporacyjnych. Odpowiednie regulacje w tym zakresie znajdują się w art. 6 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (dalej: PrAdw) oraz w § 19 Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (dalej: Zbiór Zasad lub Kodeks Etyki Adwokackiej). Przepisy te statuuje zakres przedmiotowy i czasowy obowiązywania tajemnicy zawodowej oraz określają sytuacje, w jakiej nie można zwolnić adwokata od obowiązku zachowania tajemnicy adwokackiej, a także przypadki w jakich obowiązek zachowania tajemnicy nie obowiązuje.

Ustawa PrAdw określa w pierwszej kolejności, że obowiązek zachowania tajemnicy dotyczy „wszystkiego o czym adwokat dowiedział się w związku z udzielaniem pomocy prawnej” (art. 6 pkt. 1 PrAdw). W ten sposób ustawodawca bardzo szeroko ustalił zakres przedmiotowy obowiązywania tajemnicy zawodowej. Określenie „wszystko” powoduje, iż obowiązek zachowania dyskrekcji przez adwokata obejmuje całokształt informacji uzyskanych podczas udzielania pomocy prawnej, bez względu na ich wagę czy znaczenie dla sprawy. Rozwiązanie takie gwarantuje klientom adwokatów nie tylko swego rodzaju bezpieczeństwo, ale także minimalizuje stan obawy i niepewności w relacjach z zawodowym pełnomocnikiem.

Po wtóre w ustawie został sformułowany zakaz ograniczania owej tajemnicy w czasie (art. 6 pkt. 2 PrAdw). Oznacza to, że mimo zakończenia udzielenia porady prawnej, czy prowadzenia danej sprawy obowiązek zachowania tajemnicy nie ustaje. Ochrona ta ma zatem wymiar nieograniczony czasowo.

W dalszej kolejności ustawodawca wprowadził zakaz zwolnienia adwokata od obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego „Adwokata nie wolno przesłuchiwać jako świadka co do faktów, o których dowiedział się jako obrońca udzielając porady prawnej lub

¹Por. Naumann J., *Komentarz do § 19 Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu*, Legalis.

*prowadząc sprawę (por. obecny art. 178 pkt 1 k.p.k.). W innych wypadkach adwokat może odmówić zeznać co do okoliczności, na które rozciąga się obowiązek zachowania tajemnicy określony w art. 6 ustawy PrAdw, chyba że sąd lub prokurator zwolni go na podstawie art. 180 § 1 k.p.k. od obowiązku zachowania tajemnicy. Zwolnienie to może nastąpić tylko wtedy, gdy ujawnienie okoliczności objętych tajemnicą - w drodze przesłuchania adwokata jako świadka - jest nieodzowne dla zapewnienia prawidłowego wyrokowania w sprawie” (uchwała SN 17/ z dnia 16 czerwca 1994 r. - IKZP 5/94, OSNKW 1994/7-8/41). W doktrynie podkreśla się, że kolizja przepisów kpk i PrAdw w zakresie tajemnicy adwokackiej, ma charakter sprzeczności pozornej, którą należy rozwiązać, przyjmując, że przepis art. 180 § 2 k.p.k. stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 6 ust. 3 prawa o adwokaturze². Niemniej jednak może mieć zastosowanie jedynie w wyjątkowych przypadkach, gdy ujawnienie faktów objętych tajemnicą zawodową adwokata jest niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczności te nie mogą być ustalone na podstawie innych dowodów (por. wyrok SA w Katowicach z dn. 12.10.2011 r., II AKz 664/11, Lex nr 1102940; wyrok SA w Szczecinie z dn. 29.10.2013 r., II AKz 330/13, OSASz 2014/2/37-73).*

Ustawodawca określił w art. 6 pkt 4 PrAdw wyjątek od wyrażonej *explicite* w pkt 1 rzeczowego artykułu zasady zachowania w tajemnicy wszystkiego o czym adwokat dowiedział się w związku z udzielaniem porady prawnej, mianowicie w zakresie informacji udostępnianych na podstawie przepisów ustawy z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (dalej TerroryzmU) w zakresie określonym niniejszymi przepisami. W związku z powyższym adwokat obowiązany jest do ujawnienia i zgłoszenia Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej wszelkich „podejrzanych” transakcji. Ustawa przewiduje wyłączenie w tym zakresie, w odniesieniu do informacji uzyskanych w sytuacji, gdy adwokat reprezentuje klienta na podstawie pełnomocnictwa procesowego w związku z toczącym się postępowaniem albo udziela porady służącej temu postępowaniu. Zatem zachowana została tajemnica adwokacka w przypadku pełnienia przez adwokata funkcji obrońcy. Ustawa przewiduje, że na adwokacie ciąży obowiązek rejestracji wszelkich transakcji, bez względu na ich wartość, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że wartości majątkowe mogą pochodzić z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł lub mogą mieć związek z finansowaniem terroryzmu (art. 8 ust. 3 TerroryzmU)³.

Konkretyzacji obowiązków wynikających z konieczności zachowania tajemnicy adwokackiej dokonuje wewnętrzny akt ustrojowy samorządu adwokackiego, czyli Kodeks Etyki Adwokackiej. Przede wszystkim podkreślono w nim, iż w ścisłym związku z obowiązkiem zachowania w tajemnicy wszystkiego o czym adwokat dowiedział się w związku z udzielaniem porady, pozostaje konieczność należytego zabezpieczenia pozyskanych informacji przed ich ujawnieniem lub niepożądanym wykorzystaniem. Należyte zabezpieczenie powinno być rozumiane jako takie zabezpieczenie zgromadzonych informacji, które ograniczy do minimum wszelkie zagrożenia, zarówno ze strony innych osób, np. pracowników jak i środków technicznych, np. sieci komputerowej. W dalszej części doprecyzowano także, że tajemnicy podlegają materiały znajdujące się w aktach adwokackich, a zatem wszelkie informacje zgromadzone w sprawie. Następnie dodatkowo wyliczono iż wszystkie wiadomości, notatki i dokumenty dotyczące sprawy uzyskane od klienta oraz innych osób, niezależnie od miejsca, w którym się znajdują także są objęte tajemnicą adwokacką. Istotnym zapisem w ramach Zbioru Zasad jest obowiązek zadbania o odpowiednie zobowiązanie współpracowników, personelu i innych zatrudnionych osób do przestrzegania obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Regulacja taka wydaje się o tyle konieczna, iż uwzględnia otoczenie w jakim adwokat funkcjonuje (pra-

² Kurzępa B., *Zakazy dowodzenia w procesie karnym*, Prokurator 2002, nr 2, Lex.

³ Por. Kurek J., *Tajemnice zawodów prawniczych. Tajemnica adwokacka*, Monitor Prawniczy, 2013, nr 23, Legalis.

cownicy administracyjno-biurowi kancelarii). Dodatkowo podkreślono, iż koniecznym jest odpowiednie zabezpieczenie środków komunikowania się w szczególności komputerów i innych środków elektronicznego utrwalania danych. Zmiany technologiczne wymuszają dostosowanie się do współczesnych metod komunikowania, które z jednej strony bardzo ułatwiają i przyspieszają wymianę informacji, z drugiej jednak generują dodatkowe zagrożenia. Z tych też względów korzystanie z środków komunikacji elektronicznej i podobnych środków przekazu wymaga zachowania szczególnej ostrożności i uprzedzenia klienta o ryzyku związanym wykorzystaniem tych środków w zakresie zachowania poufności.

Nadto, w Zbiorze Zasad zakazano adwokatom zgłaszania dowodu z zeznań świadka będącego adwokatem lub radcą prawnym w celu ujawnienia przez niego wiadomości uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu, co stanowi naturalną i logiczną konsekwencję obowiązywania tajemnicy zawodów prawniczych.

W ramach niniejszego opracowania wspomnieć także należy, że *„Tajemnica adwokacka nie obejmuje danych, które należy umieszczać na dokumentach finansowych (faktury, rachunki itp.), w związku z czym podatnik wykonujący zawód adwokata nie ma podstaw do odmowy okazania takich dokumentów uprawnionym do tego organom, w tym także organom skarbowym”* (Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Katowicach z dnia 21 września 1998 r., I SA/Ka 2214/96).

Zarówno przepisy ustawy PrAdw jak i uzupełniające je przepisy Zbioru Zasad podkreślają wagę i znaczenie tajemnicy adwokackiej. Zakres obowiązywania owej tajemnicy zarówno w aspekcie przedmiotowym jak i czasowym został określony w sposób bardzo szeroki. Związana z tym konieczność zapewnienia należytej ochrony pozyskanych informacji determinuje postępowanie adwokata. Podkreśla się, że *„dzięki obowiązkowi zachowania bezwzględnej tajemnicy zawodowej obywatele swobodnie i w pełni korzystać mogą z pomocy prawnej”*⁴.

Reasumując, należy uznać, iż tajemnica adwokacka stanowi niezbędny i konieczny element ochrony praworządności oraz zapewnienia poszanowania interesu społecznego i praw jednostki. Tajemnica, postrzegana jako przymiot zawodu zaufania publicznego i jego immanentna cecha pozwala na budowanie prestiżu i autorytetu zawodu. Adwokat jest bowiem gwarantem prawa jednostki do właściwej obrony jego interesów. Co więcej, charakter tajemnicy adwokackiej przewyższa sferę prywatności jednostki i wiąże się z zasadą prawidłowego wykonywania wymiaru sprawiedliwości i prawa do rzetelnego procesu⁵.

⁴ Czerwiński M., *Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej adwokata a uzasadniony interes społeczny*, Palestra, Nr 11-12/2013, s. 57.

⁵ Por. Swora M., *Tajemnica adwokacka w świetle wybranych przepisów ustawy o ochronie danych osobowych*, Palestra 3-4/2004.